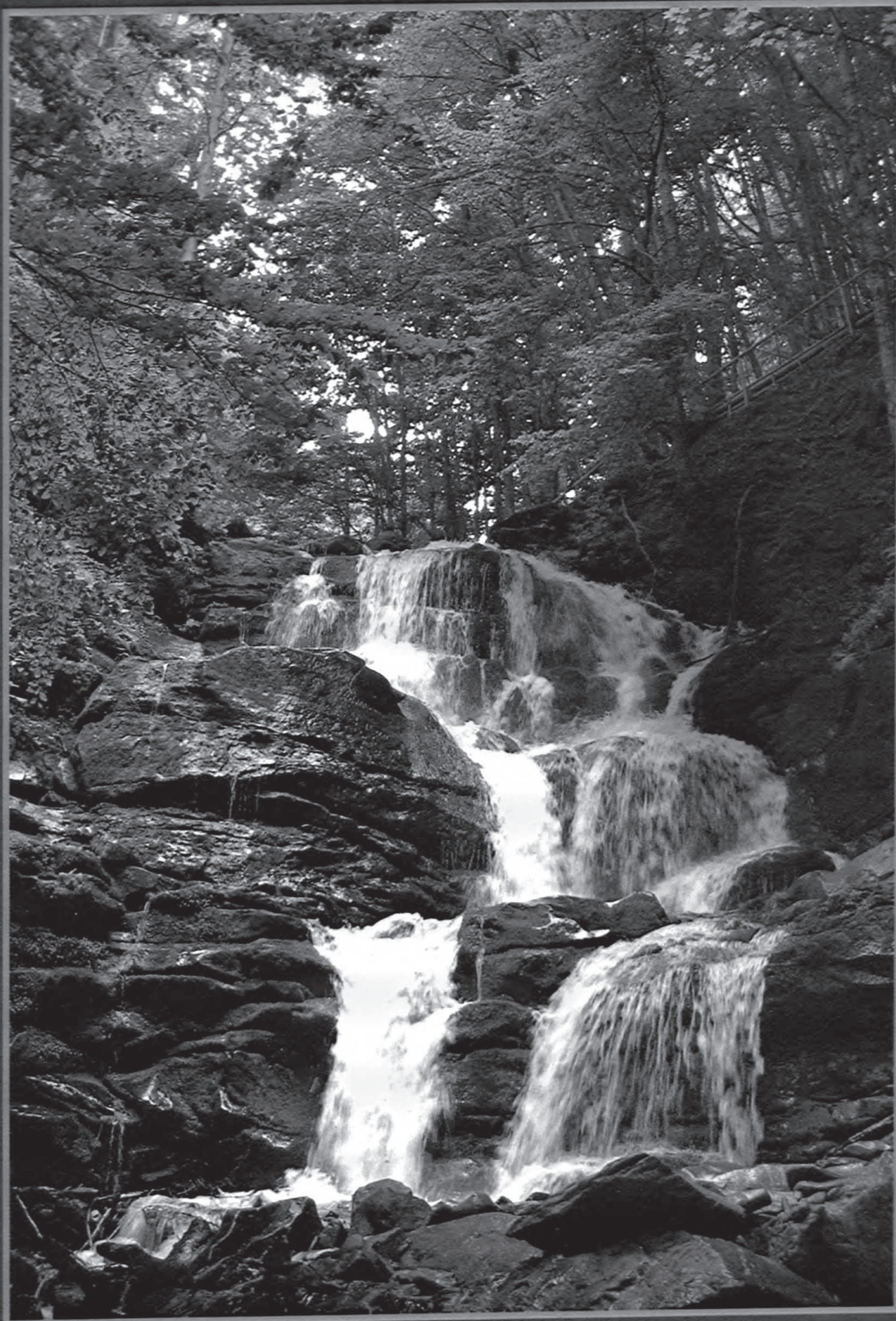

Kárpátalja

KÁRPÁTALJA

Szerkesztette

BARANYI BÉLA

Magyar Tudományos Akadémia
Regionális Kutatások Központja

•

Dialóg Campus Kiadó

Pécs–Budapest, 2009

A könyv megjelenését az Első Magyar Földgáz- és Energiakereskedelmi és Szolgáltató Kft. támogatta.

Szerzők

BARANYI BÉLA (Bevezetés, XII.3., XII.6. fejezet); BERGHAUER SÁNDOR (VIII.2.3., IX. fejezet); BREZOVICS LÁSZLÓ (II.2., XIV. fejezet); CSOMA ZOLTÁN (III.1.6., III.2.2.2. fejezet); DANCS LÁSZLÓ (I. fejezet); DARCSI KAROLINA (XIII. fejezet); FILEPNÉ NAGY ÉVA (XII.3.2.2. fejezet); FODOR GYULA (V.1, V.2., V.3., V.5., VIII.2.1. fejezet); GÖNCZY SÁNDOR (III.1.2., VII.2.2., VII.2.7., VII.2.9., VII.2.11. fejezet); GULYÁS LÁSZLÓ (II.1. fejezet); IZSÁK TIBOR (III.1.3., III.2.1., VII.2.1., VII.2.3., VII.2.6., VIII.1.; VIII.2.2. fejezet); JAKAB LAJOS (V.4. fejezet); KÉSZ BARNABÁS (X.4. fejezet); KISS ÉVA (VIII.3., XII.1., XII.2., XII.4., XII.5., XIV. fejezet); KOHUT ERZSÉBET (III.1.7. III.2.2.3. fejezet); MOLNÁR D. ISTVÁN (IV.1.1., IV.1.3., IV.1.4., VI.2.2., VI.2.3., VI.3.2., VI.3.3., VII.2.4., VII.2.10., VII.2.13. fejezet); MOLNÁR JÓZSEF (III.1.1., III.1.4., III.1.5., III.1.9., III.2.2.1., III.2.2.4., IV.1.2., IV.1.3., IV.1.4., IV.1.5., IV.1.6., IV.2., VI.1., VI.2.1., VI.2.4., VI.3.1., VI.3.4., VI.3.5., VII.1., VII.2.5., VII.2.8., VII.2.12. fejezet, Függelék); OROSZ ILDIKÓ (X.1., X.2., X.3., XI. fejezet); ZSELICZKY ISTVÁN (III.1.8., III.2.2.3. fejezet)

Lektorálta

FILEP GYULA főiskolai tanár, Nyíregyházi Főiskola

SOÓS KÁLMÁN rektor, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

© Magyar Tudományos Akadémia

Regionális Kutatások Központja, 2009

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

TARTALOM

Ábrajegyzék.....	12
Táblázatok jegyzéke	15
Bevezetés.....	19

I. FEJEZET

UKRAJNA TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETE

1. Makrogazdasági jellemzők	25
2. A gazdasági-társadalmi viszonyok sajátosságai Ukrajnában	33
2.1. Demográfiai tendenciák, a népesség területi és strukturális jellemzői	33
2.2. A gazdasági területi megoszlás és szerkezete	41
2.3. Speciális gazdasági övezetek és kiemelt fejlesztési területek	49
2.4. A humán erőforrások néhány regionális sajátossága	52
3. A területfejlesztés intézmény- és eszközrendszere	55
3.1. Törvényi és jogi szabályozás	55
3.2. A regionális politika intézményi keretei Ukrajnában	59
3.3. Az ukrán közigazgatási rendszer és a területpolitika regionális szintjei	60
3.3.1. Központi (nemzeti) szint.....	62
3.3.2. Makrorégiók	62
3.3.3. Megyei/regionális szint.....	63
3.3.4. Járások (szubregionális szint)	64
3.3.5. Települési önkormányzatok (helyi szint).....	64

II. FEJEZET

KÁRPÁTALJA TÖRTÉNETE

1. Kárpátalja 1918 előtt.....	65
1.1. Az Északkelet-Felvidék a honfoglalástól a kiegyezésig	65
1.2. Az Északkeleti-Felvidék gazdasága a dualista korszakban.....	71
1.2.1. A gazdasági élet általános jellemzése	71
1.2.2. A hegyvidéki akció	72
2. Kárpátalja történetének korszakai és gazdasági-társadalmi helyzete a XX. században	75
2.1. Ruzska–Krajnai Autonóm Terület, 1918. december 25.– 1919. szeptember 10.	75
2.2. Podkarpatszka Rusz, 1919–1938	78
2.3. Kárpáti Ukrajna, 1938. október–1939. március	83
2.4. Kárpátalja terület, 1939. március–1944. október	87
2.5. Kárpátontúli Ukrajna, 1944. október–1945. június.....	93

2.6. Az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság Kárpátontúli területe, 1945. június–1991. augusztus	95
2.7. A Kárpátontúli terület a független Ukrajna keretei között	101

III. FEJEZET TERMÉSZETI KÖRNYEZET

1. Természeti áttekintés, tájszerkezet	107
1.1. Földrajzi fekvés	107
1.2. Földrajzi viszonyok, domborzat	108
1.3. Ásványi kincsek	118
1.3.1. Általános jellemzés	118
1.3.2. Tüzelőanyag ásványi kincsek	119
1.3.3. Fémek ásványi kincsek	120
1.3.4. Nemfémek ásványi kincsek	121
1.3.5. Ásvány- és termálvizek	122
1.4. Éghajlati viszonyok	123
1.5. Vízrajzi adottságok	130
1.6. Talajviszonyok	140
1.7. Természetes növényzet	143
1.7.1. Síkvidéki planár régió	144
1.7.2. Előhegyi (kollin) régió	145
1.7.3. Középhegységi (szubmontán) régió	145
1.7.4. Hegyvidéki (montán) régió	146
1.7.5. Alhavas (szubalpin) régió	146
1.7.6. Gyephavas (alpin) régió	147
1.8. Állatvilág	147
1.9. Tájszerkezet	151
2. Természetvédelem, környezetvédelem	154
2.1. Természetvédelmi területek	154
2.2. Környezetvédelmi kérdések a régióban	158
2.2.1. A levegő és a vizek szennyezése	159
2.2.2. Talajdegradáció	160
2.2.3. Veszélyeztetett növény- és állatfajok	161
2.2.4. A természeti táj átalakítása	162

IV. FEJEZET NÉPESSÉG

1. Népmozgalom	164
1.1. A népességszám történeti alakulása	164
1.2. A népesség száma és területi elhelyezkedése napjainkban	174
1.3. A természetes szaporodás	176
1.4. Vándormozgalom	180

1.5. A népesség nemek szerinti összetétele.....	184
1.6. Családi állapot.....	186
2. A népesség összetétele.....	187
2.1. A népesség nemzeti és nyelvi összetétele	187
2.1.1. Nemzeti összetétel	187
2.1.2. A nemzeti összetétel területi sajátosságai	193
2.1.3. Anyanyelvi összetétel	200
2.2. Vallási megoszlás.....	207
2.3. Iskolázottság	209

V. FEJEZET HUMÁN ERŐFORRÁSOK

1. Kárpátalja humán erőforrásainak jelenlegi helyzete	215
1.1. Gazdasági aktivitás és foglalkoztatottság.....	215
1.2. Az iskolai végzettség területi eltérései	216
2. A felsőfokú humán erőforrás-képzés helyzete.....	219
2.1. Felsőoktatási intézmények	219
2.2. A kárpátaljai felsőoktatás nyelvi és nemzetiségi megoszlása	224
2.3. Migráció a felsőoktatásban	227
3. Munkaerő-piaci adottságok.....	233
3.1. Munkaerő-ellátottság és munkanélküliség.....	233
3.2. Munkahelyi ingázás	234
4. A humán erőforrás minőségét befolyásoló néhány tényező.....	235

VI. FEJEZET TELEPÜLÉSRENDSZER

1. Alapadottságok	239
2. Városhálózat	239
2.1. Az urbanizáció folyamata	239
2.2. A megye városai	241
2.3. Városi típusú települések	245
2.4. Szuburbanizáció és szuburbán települések	250
3. Faluhálózat.....	252
3.1. A falvak csoportosítása lakosságszám szerint.....	252
3.2. A falvak morfológiai típusai	255
3.3. Óriásfalvak.....	260
3.4. Magyarlakta falvak Kárpátalján.....	262
3.5. A falvak fejlődési perspektívái.....	267

VII. FEJEZET KÁRPÁTALJA JÁRÁSAI

1. Beregszászi járás	269
2. Huszti járás	274
3. Ilosvai járás	276
4. Munkácsi járás	278
5. Nagybereznai járás.....	281
6. Nagyzölösi járás.....	283
7. Ökörmezői járás	286
8. Perecsenyi járás.....	287
9. Rahói járás	289
10. Szolyvai járás	291
11. Técsői járás	293
12. Ungvári járás.....	295
13. Volóci járás	298

VIII. FEJEZET KÁRPÁTALJA GAZDASÁGA

1. A gazdaság fejlődésének általános tendenciái	301
2. A gazdasági ágazatok jellemzői.....	303
2.1. Ipar	303
2.1.1. Általános jellemzők	303
2.1.2. Nehézipar, erdő- és fafeldolgozó ipar	307
2.1.3. Könnyű- és élelmiszeripar	313
2.1.4. Ipari vállalkozások	316
2.2. Kárpátalja mezőgazdasága	320
2.2.1. A mezőgazdasági termelés általános jellemzése.....	320
2.2.2. Mezőgazdasági termelés és értékesítés	324
2.3. Kereskedelem, külkereskedelem.....	328
2.3.1. Kereskedelem	328
2.3.2. Külkereskedelmi tevékenység	330
3. Kárpátalja logisztikai, közlekedési helyzete	332
3.1. Kárpátalja közlekedése, kommunikációs infrastruktúrája.....	332
3.2. A kárpátaljai logisztikai klaszter	335

IX. FEJEZET TURIZMUS

1. Ukrajna turistaforgalma	337
2. Ukrajna turizmusa országos összevetésben	339
3. Turisztikai vonzerők és termékek	340
3.1. Természeti erőforrások, vonzerők.....	341

3.2. Ember alkotta vonzerők, kulturális erőforrások	343
3.3. Falusi turizmus	345
3.4. Egészségturizmus	346
4. Turistaforgalom	350
5. Kereskedelmi szálláshelyek Kárpátalján	352

X. FEJEZET KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

1. A terület regionális kulturális identitásának kérdései	354
1.1. Az identitást befolyásoló történelmi-gazdasági tényezők	354
1.2. A regionális identitás megnyilvánulásának formái	357
1.3. A régióban élő magyarok identitásának kérdései	361
1.4. Tolerancia, intolerancia kérdése a régióban	363
1.5. A vallási identitás és szerepe a regionális identításban	365
2. Nyelvismeret a régióban	367
2.1. Az anyanyelv ismerete	368
2.2. A környezeti nyelv ismerete	371
2.3. Az idegen nyelvek ismerete	372
3. Kulturális élet, kulturális fogyasztás	373
3.1. Színházi élet	373
3.2. A zenei élet hivatásos terei	377
3.3. Mozi	380
3.4. Könyv és könyvtár	382
3.5. Média, médiafogyasztás	386
4. Tájak változatossága, hagyományok gazdagsága, népi kultúra	392
4.1. Bevezető gondolatok	392
4.2. Tájak, hagyományok	394
4.2.1. Az ungi táj	394
4.2.2. Az unikális Nagydobrony	397
4.2.3. Munkács környéke	399
4.2.4. A beregi táj	400
4.2.5. A vízi világ – Szernye-mocsár	402
4.2.6. Tiszán innen, Tiszán túl – Ugocsa	405
4.2.7. Egy falunyi Szatmár – Nagypalád	408
4.2.8. A Tisza-völgy – a magyarság végvára	410
4.2.9. Aknaszlatina – a sóra épült település	413
4.2.10. Gens fidelissima – ruszinok és ukránok	415

XI. FEJEZET OKTATÁS, KÉPZÉS

1. Az anyanyelvű/anyanyelvi oktatás helyzete az ukrán oktatáspolitikai trendek függvényében.....	421
1.1. Oktatásstratégiai kérdése.....	421
1.2. Az oktatási rendszer jogi keretei	424
2. A kárpátaljai oktatási hálózat szerkezete, sajátosságai	428
2.1. Iskola előtti nevelés.....	428
2.2. Közoktatás.....	431
2.2.1. A közoktatás helyzete és változása	431
2.2.2. A magyar szórványok oktatási helyzete.....	441
2.3. Felsőoktatás.....	444
2.3.1. A felsőoktatási intézmények hálózata a régióban	444
2.3.2. Magyarok a felsőoktatásban	450

XII. FEJEZET HATÁR MENTI EGYÜTTMŰKÖDÉS

1. Az európai integrációs folyamatok új kihívásai.....	454
2. Határ menti együttműködés eredményei Ukrajnában és Kárpátalján	457
3. A magyar–ukrán határ menti együttműködés	462
3.1. A határon átnyúló kapcsolatok jellege	463
3.2. Az interregionális együttműködés intézményi keretei	469
3.2.1. Eurorégió (nagyregió) – Kárpátok Eurorégió	469
3.2.2. A határ menti együttműködés egy újabb területe: magyar–román–ukrán interregió.....	474
3.2.3. Új euroregionális szerveződések – kistrégiók és egyéb interregionális együttműködések	482
3.3. Határforgalom	483
4. A magyar–ukrán határ menti együttműködés újabb jelei.....	489
5. A magyar–ukrán határtérség fejlesztési prioritásai	491

XIII. FEJEZET POLITIKAI SZERKEZET ÉS KÖZIGAZGATÁS

1. A független Ukrajna létrejötte.....	493
2. Kárpátalja Ukrajna függetlenségének időszakában – az elveszett autonómia ügye.....	495
3. A független Ukrajna államberendezkedése.....	499
3.1. Ukrajna elnöke	499
3.2. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa.....	500
3.3. A miniszterelnök	500
3.4. Az ukrán választási rendszer alakulása	500

3.5. Az ukrán közigazgatás szerkezete.....	502
3.6. Reformelképzelések az ukrán közigazgatásban	504
4. A kárpátaljai magyarság helye az ukrainai politikai palettán.....	506

XIV. FEJEZET
KÁRPÁTALJA FEJLESZTÉSÉNEK STRATÉGIAI IRÁNYAI

1. Fejlesztési célok – a regionális és országos érdekek összehangolása	510
--	-----

Irodalom	514
Magyar–ukrán földrajzi mutató	533
A kötet szerzői.....	541

3. Ilosvai járás

Az 1946-ban létrejött Ilosvai járás Kárpátalja középső részén helyezkedik el. Legészakibb települése Rókamező, a legdélebbi Sárdik, a legkeletebbi Dolha, a legnyugatabbi pedig Kissarkad. Az Ilosvai járás csak a Kárpátaljához tartozó járásokkal határos: az Ökörmezői járással északkeleten, a Husztival délkeleten, a Beregszászival délnyugaton, a Nagyszőlősivel délen, nyugaton a Munkácsival, északon pedig a Szolyvai járással. A járás területe 0,9 ezer km², Kárpátalja területének 7,03%-a. Települései között egy város (Ilosva) és 46 község található, közülük 25 település rendelkezik saját községi tanáccsal.

Természetföldrajzi elhelyezkedését tekintve az Ilosvai járás az előhegységi övezethez tartozik. Területének délnyugati része a Kárpátaljai-alföldön található, északon, északkeleten és délkeleten alacsony-hegyvidéki táj a jellemző, amelyeknek egyik része a Kárpátok hegyvidékének Vihorlát-Gutini-gerincéhez (Borló, Hát, Nagyszőlősi-hegység), másik része a Havasok-gerincéhez (Borzsa-havas) tartozik. A hegyvidéki részen több, ezer métert meghaladó csúcs található (Dechmanov, Buzsora, Bisztra, Kis-Kakukk). Legmagasabb pontja a Kis-Kakukk-hegy (1361 m). Különösen nagy jelentősége van a mezőgazdaság fejlődése szempontjából a Borzsa és az Ilosva völgyének, amely a geológiai idő folyamán folyóhordalékkal töltődött fel.

Ásványkincs-lelőhelyekben a járás szegény. A legismertebb az iloncai és a kissarkadi barnaszén lelőhelyek. Rajtuk kívül található még bentonit agyag (Kissarkad és Ilonca közelében).

Az Ilosvai járás területét kisebb *vízfolyások* jellemzik, amelyek között a legjelentősebbek, és a helyi domborzat kialakulásában jelentős szerepet játszottak, a Borzsa és legnagyobb mellékfolyója – az Ilosva. Közülük az Ilosva-patak teljesen, forrásától a borzsai torkolatáig a járás területén folyik. A Borzsa tranzitfolyó, amely a Szolyvai járás területén veszi kezdetét és a Beregszászi járásban torkollik a Tiszába. Állóvizekben sem bővelkedik a terület, 15 kisebb tavat hoztak létre 314 hektár összterülettel. A legjelentősebb mesterséges tava Kissarkad közelében található.

Természetes növényzet a hegyvidék lejtőin és a mezőgazdaságban nehezen megművelhető területeken maradt meg. Az erdővel borított területek részaránya meghaladja a járás területének a felét. Faállományát a Kárpátalján legelterjedtebb fafajták alkotják: bükk, fenyőfélék, tölgy. Az Ilosvai járás területén húsz *természetvédelmi terület* található, 2052 hektáros összterülettel, ami a járás területének 3%-át teszi ki. A védett területek között találhatóak állami és helyi jelentőségű rezervátumok és természeti emlékek. Állami jelentőségű rezervátum az Elvarázsolt Vidék, amelyet a Buzsora-hegy lejtőin hoztak létre a helyi sajátosságos természetvilág (kősziklák, növény- és állatvilág, barlang) megőrzése cél-

jából. A másik, szintén állami jelentőségű „Ricsanszkij” rezervátumot, a vadállomány védelmére és létszámának növelésére jelölték ki. Állami jelentőségű természeti emlék a Fekete Láp, ritka és reliktum növényfajokkal. Helyi jelentőségű rezervátumok: a Gát (védettek a vörös hangyák) és a Rika (a Nagygagy folyó halállományának védelmére).

Az Ilosvai járás *lakossága* 98,7 ezer fő, népsűrűsége eléri a 109 fő/km²-t. A lakosság 90%-a falvakban él. Legnépesebb települése és egyben a járás székhelye – Ilosva (9 ezer fő), amelyet 1982-ben emeltek városi rangra. A járásban élő nemzetiségek között döntő többségben vannak az ukránok (98,6%), de rajtuk kívül élnek még itt oroszok (0,6%), magyarok (0,1%), szlovákok (0,3%) és más nemzetiségek is. A járás települései között sok olyan községet találunk, amelyeknek a népessége meghaladja a 3000 főt: Nagyrákóc, Alsókaraszló, Kovácsrét, Rókamező, Kistrákóc, Szajkófalva, Zárnya, Beregkisfalud. Dolhának a lakossága több mint 6 ezer fő, Ilonca és Bilke lakosságának a száma pedig meghaladja a 8–8 ezer főt (Kárpátalja demográfiai dimenzióban, 2008; Molnár – Molnár D., 2005).

Az Ilosvai járás munkaképes lakosságának többsége a *mezőgazdaságban* dolgozik. Erre a legmegfelelőbb a Borzsának és mellékfolyójának, az Ilosvának a völgye, ahol főleg zöldségféléket termesztenek. A megtermelt káposztát, zöldbelpaprikát, paradicsomot a megye és Ukrajna nagyvárosainak piacain értékesítik. A járás területén kevés a községi tanácsokhoz tartozó, mezőgazdaságban hasznosítható földterület. Az egy munkaképes lakosra eső megmunkálható földterület nem haladja meg az egy hektárt. A munkalehetőségek szűkös megléte miatt sokan keresnek munkalehetőséget a járás, a megye vagy az ország határain kívül. Jelentős részük a mezőgazdaságban és az építőiparban vállal munkát. Azok pedig, akik a járásban maradnak, a szociális szférában, az egészségügyben és az iparban dolgoznak.

A legjelentősebb *iparvállalatok* között meg lehet említeni a Sanders–Irshava Gmbh ukrán–német közös vállalatot, a zárnyai építőanyag-ipari vállalatot és az Eno–Dovhe Kft.-t. A Sanders–Irshava Gmbh ukrán–német közös vállalatot az ilosvai szövőüzem bázisán hozták létre, kiváló minőségű ruhaanyagot állít elő németországi exportra. A zárnyai építőanyag-ipari vállalat téglával, zúzottkővel, mésszel, homokkal látja el az építkezéseket, az Eno–Dovhe Kft. pedig, amelyhez Kárpátalján néhány gyáregység tartozik, főleg bútorgyártással foglalkozik. A megnevezett ipari létesítményeken kívül a járás területén működnek más üzemek is. Rókamezőn – mezőgazdasági eszközök (ásó, kapa stb.) üzeme, Ilosván – csiszolókorongok gyára, Dolhán – gépgyár stb.

Közlekedési szempontból a legfontosabb, a Munkács–Huszt főút, amely keresztül szeli a járást. Aránylag jó minőségű közutak kötik össze a szomszédos járási központokkal (Beregszászal, Nagyszőlőssel, Szolyvával). A szovjet érában lassan elvesztette jelentőségét a XX. század elején épült keskeny nyomtávú

vasútvonal, amely többek között összekötötte Ilosvát Dolhával, Nagyszőlőssel és Beregszászal. Ma már csak a Nagyszőlős–Komlós–Ilosva vonalon közlekednek szerelvények.

Turisztikai szempontból nem egyértelműen kedvező a földrajzi fekvése. Kiesik a fő turistaútvonalak mellől. Viszont több olyan természeti és történelmi látványossággal rendelkezik, amelyek méltóan belekerülhetnek Kárpátalja fő turistacsalogató „ attrakció ” között megemlíthetők a természetvédelmi objektumok (Elvarázsolt Vidék, Ricsanszkij), a Borzsa folyó völgyét (Elvarázsolt Völgy, turisztikai és gyógyüdülő), a Dolhai várat és az emlékparkot (dolhai csata emlékmű), a Borzsa melléki keskeny nyomtávú vasutat, a rókamezői Hámor kovácsműhely múzeumot és másokat.

4. Munkácsi járás

A Munkácsi járás Kárpátalja nyugati részén fekszik, területét nyugatról az Ungvári járás, délről a Beregszászi, keletről az Ilosvai, északkeletről a Szolyvai, északról a Perecsenyi járás határolja. A járás területének középső részén helyezkedik el Munkács megyei alárendeltségű város. A járás területe 998, Munkácsé 27,9 km². Az állandó lakosság száma 2008-ban Munkácson 83 ezer, a járásban 100 ezer volt.

Domborzatilag a járás két részre tagolódik: a délnyugati fele lapos síkság, az Alföld peremét képező Kárpátaljai-alföld része, míg az északkeleti fele domb- és hegyvidék. Északon a Vulkáni-vonulathoz tartozó Szinyák hegyláncai képeznek természetes határt a Perecsenyi és a Szolyvai járással egészen a Latorca völgyéig. A Szinyáktól délre található a Makovica vonulat, amely az Ungvári járás határától Kölcsey településig húzódik. Keletre haladva a Latorca bal partján, a járás keleti részét a Borló–Gyil-vonulat határolja. A legmagasabb csúcsok ezer méter körüli magasságig emelkednek (Dunavka 1018 m, Dehmanov 1017 m). Az alföldi rész tengerszint fölötti magassága 106–120 m.

Az *ásványi kincsek* közül legnagyobb jelentőséggel a bazaltos-andezit és az andezit bír, mely a Szinyák-hegység fő alkotója, kitermelése Kölcsey mellett folyik.

A Munkácsi járás területét egy nagy és számos kisebb *folyó* érinti. A legnagyobb a Latorca folyó, amely északkeleti irányból a Szolyvai járás felől lép be a járás területére, Munkácsnál lép ki a hegyek közül és a járást északi és déli részre osztva nyugat felé, az Ungvári járás irányába hagyja el a közigazgatási egységet. A Latorca legjelentősebb mellékfolyója a járásban a Viznica, amely a Szinyákban ered és Munkács határában torkollik bele. A Latorca jelentősebb mellékfolyói a járás területén a Matekovica, amely szintén a Szinyákban ered,

A KÖTET SZERZŐI

- BARANYI BÉLA, az MTA doktora, tudományos tanácsadó, osztályvezető, MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet Debreceni Osztály, Debrecen
- BERGHAUER SÁNDOR, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi Tanszék, Beregszász
- BRENZOVIČS LÁSZLÓ PhD, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Történelem és Társadalomtudományi Tanszék, Beregszász
- CSOMA ZOLTÁN, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Biológiai Tanszék, Beregszász
- DARCSI KAROLINA, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Történelem és Társadalomtudományi Tanszék, Beregszász
- FILEPNÉ NAGY ÉVA PhD, igazgatóhelyettes, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési és Környezetgazdálkodási Ügynökség Nonprofit Kft., Nyíregyháza
- FODOR GYULA, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi Tanszék, Beregszász
- GÖNCZY SÁNDOR, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi Tanszék, Beregszász
- GULYÁS LÁSZLÓ PhD, főiskolai docens, Szegedi Tudományegyetem Mérnöki Kar Ökonomiei és Vidékfejlesztési Intézet, Szeged
- IZSÁK TIBOR, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi Tanszék, Beregszász
- JAKAB LAJOS MD, családorvos, Badaló
- KÉSZ BARNABÁS néprajzkutató, Salánk
- KISS ÉVA, a közgazdaságtudományok doktora, tudományos főmunkatárs, Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia Világgazdasági és Nemzetközi Kapcsolatok Intézete, Ungvár
- KOHUT ERZSÉBET, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Biológiai Tanszék, Beregszász
- MOLNÁR D. ISTVÁN, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi Tanszék, Beregszász
- MOLNÁR JÓZSEF PhD, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Földtudományi Tanszék, Beregszász
- OROSZ ILDIKÓ PhD, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke, Beregszász
- ZSELICZKY ISTVÁN, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Biológiai Tanszék, Beregszász

Dialóg Campus Kiadó (Nordex Kft.) • 1088 Budapest, Rákóczi út 9. Tel./fax:
(1) 266–0025, 266–1265; e-mail: info@dialogcampus.hu • A kiadásért felel: dr.
Bázing Zsuzsanna igazgató • Főszerkesztő: Schenk János • Műszaki szer-
kesztő: Strasserné Csapó Ilona • A szerkesztő munkatársa: Rajhóczki László
• Borító: Pinczehelyi Sándor • Az első borítón a Sipot-vízesés, Karmacsi Zol-
tán fotója. A hátsó borítón Beregszász madártávlatból, Molnár D. István
fotója • Nyomdai kivitelezés: Sümegi Nyomdaipari, Kereskedelmi és Szol-
gáltató Kft. Pécs. Felelős vezető: Sümegi Ferenc ügyvezető.

ISBN 963 9052 33 7 Ö
ISBN 978 963 9899 18 6

Kárpátalja

A Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központjának sorozata a Kárpát-medence régióinak helyzetét, térbeli folyamatait elemzi a harmadik évezred elején. A Kárpát-medence gazdasági tereinek fejlődésében az 1990-es évtizedben lezajlott politikai változások és gazdasági átalakulások ellentmondásos folyamatokat váltottak ki. Az európai uniós tagság távlatos eredménye a Kárpát-medence évszázadok során formálódott integrációs kapcsolatainak modern formában történő újraszerveződése lehet. A térség földrajzi fekvése, az integrációra való érettség változatos formái miatt természetesen a kívánatos állapot elérése hosszú évtizedekre ad feladatokat politikusoknak, kutatóknak, gazdasági szakembereknek egyaránt. A sorozat ehhez a szoros szellemi együttműködéshez kíván segítséget nyújtani.

A sorozat tizenegyedik kötete a ma Ukrajnához tartozó Kárpátalja régiót mutatja be, a térség jelenlegi gazdasági-társadalmi viszonyait elemzi, a fejlődés különböző tényezőit méri fel történelmi összefüggésekbe ágyazva. A 12 800 km² területű, 1,25 millió népességű, történelmileg az egykori Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros vármegyék területéből 1920-ban létrejött nagy közigazgatási egység jelenleg 13 járást, 11 várost, 19 városias jellegű és 579 egyéb falusi települést foglal magában, a régió lakosságából mintegy 150 ezer fő, Kárpátalja népességének 12%-a a magyar nemzetiségű kisebbség. Többek között ezért is megkülönböztetett érdek a régió komplex gazdasági-társadalmi szempontú elemzése.

A sorozat szerkesztője Horváth Gyula, az MTA doktora, egyetemi tanár, az MTA Regionális Kutatások Központjának Széchenyi-díjas főigazgatója, az Academia Europaea tagja. A kötetet Baranyi Béla, az MTA doktora, tudományos tanácsadó, az MTA RKK ATI Debreceni Osztályának vezetője, a Debreceni Egyetem tanára szerkesztette.

9 789639 1899186